

מתיקות הדף היומי

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של ר'בן של ישראל רש"י הקדוש ר'בינו שלמה יצחקי נסתלק כ"ט תמוז (ד' אלפים תתס"ה)

בשנת תרצ"ו שהה מרן הרבי הקדוש רבי אהרן מבעלזא זצוק"ל בימות הקיץ, בעיר טשילקא ליד סאמבור, במחל לבוב. בעת שבתו שם ירדו גשמי זעף, ושר קור חזק ורוחות עזות שלא כרגיל. נכנסו כמה מאנשי העיר אל הקודש פנימה, והתאוננו על מזג האוויר החורפי הפוקד עתה את עירם בעיצומם של ימות הקיץ, וסיפרו שהקור והגשמים פוגעים בתבואה שבשדות, ונגרמים להם מכך הפסדים גדולים. ולא רק הם, אלא גם בעלי האכסניות ובתי הנופש שבעירם ניוקים, כי זה גורם שלא יגיעו לעיר הרבה נופשים, מחמת הקור והרוח והגשמים. הם סייעו את דבריהם בבכיות גדולות, שאם ימשך הדבר כך, הם עלולים להפסיד חלילה את כל רכושם, ולכן הם מבקשים עד מאד שהרבי יברך אותם, שיחדלו הרוחות והגשם.

הרבי התחיל להתעניין אצלם על סדרי הלימודים עם התשב"ר בתלמוד תורה העירוני, ובתוך הדברים התברר שהם לא לומדים עם ילדי החמד חומש רש"י בפרשת השבוע כסדר הפרשיות, רק לומדים פרשיות שלמות בזה אחר זה, ולא מספרים כלל על פרשת השבוע.

הרבי קרא לילד קטן שנכח שם, ושאל אותו איזו פרשה הוא לומד כעת, השיב הילד שהוא לומד עתה פרשת ויגש. נענה הרבי ואמר להם בתמימה, אם כן מה אתם רוצים, הרי הילדים ב'חדר' לומדים כעת בקיץ את הפרשיות שקוראים בתורה בתקופת החורף, ואם כן מה אתם תמהים על מה שנשבים רוחות חזקות ועל מה שיוודים גשמי זעף בעירכם. וכיוצא בזה מסופר עוד, שפעם נכנסה אשה אל הרבי בימות הקיץ, והתלוננה שבנה הילד מצטנן לעיתים קרובות, והרופאים אינם יכולים לגלות פשר הדבר למה הוא מצטנן אפילו בימות הקיץ. פנה הרבי אל הילד ושאל אותו, איזו פרשה הוא לומד כעת בחדר עם פירוש רש"י. ענה הילד שהוא לומד כעת פרשת מקץ. אמר הרבי בתמימה, אם כן מהו החידוש שהוא מצונן, והרי פרשת מקץ שייכת לתקופת החורף.

ורואים מזה דבר נורא, עד כמה לימוד חומש רש"י משפיע על האדם עצמו, ועל כל הטבע, ועל כל הבריאה. עד שהדבר היה פשוט ביותר אצל הרבי הקדוש, שאם לומדים חומש רש"י של פרשיות החורף בימות הקיץ, זה יכול לגרום לרוחות וגשמים בכל העיר, ושהילדים יהיו מצוננים כמו בחורף.

ואכן בבעלזא הקפידו ללמוד עם התשב"ר חומש רש"י, על פרשת השבוע שקורין בתורה באותה שבת דייקא. ואף בשאר תלמודי תורה שלא נהגו כן, רק לומדים פרשיות שלמות לפי סדר הפרשיות, ראוי לעורר את ילדי החמד, שכל אחד יקפיד ללמוד את החומש רש"י של פרשת השבוע, וכך יזכה לכל הסגולות שהבטיחו גדולי וצדיקי הדורות למי שמקפיד ללמוד חומש רש"י מדי שבוע בשבוע.

איך זכו שלשת מרנן ורבנן זי"ע לזכרונם הנדיר בלימוד

זוכרים אותם אנשים. ופירש רש"י, "ומתוך שתמהין זוכרין את כל דבריו". ומבאר בזה, שעל ידי שהאדם תמה ומתפעל ומתרגש בשעה שרואה או לומד, זה גורם לו לזכור את דבר התמימה והפליאה תמיד.

דבר נפלא עד מאד מצינו בשלשה ממרנן ורבנן גדולי מאורי ופוסקי הדורות זי"ע, הלוא הם, רבן של כל בני הגולה מרן החתם סופר זצוק"ל (מובא בחוט המשולש עמוד ק), ומרן הגאון רבי מאיר שמחה זצוק"ל בעל האור שמח והמשך חכמה (מובא בקול התורה סב, עמוד כט), ומרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצוק"ל בעל האגרות משה (מובא בדרכה של תורה ח"ב פרק יא אות ט), ששלשתם כאחד העידו בעצמם או אחרים העידו עליהם, שבטבעם לא היה להם כשרונות מיוחדים, ולא היו בעלי זכרון מיוחדים כלל.

רק שלשתם השתמשו בעצה נפלאה זו, להתפעל עד מאד מכל דבר תורה, ולראות כל דבר תורה כחידוש ותמימה ופליאה גדולה עד מאד, וזה גרם להם שכל דברי התורה יהיו נחקקים ונבלעים בדמם. וכך זכו מעצמם לזכרון נפלא ונדיר שאין כמותו, עד שכל דברי התורה שלמדו היו מונחים אצלם ממש כמונח בקופסא, כי "כל מלתא דתמימה מדבר דכיני לה אינשי", ובכוח זה זכו לגדל מעלתם הנשגבה בתורה והוראה ופסק שאין אנו משיגים כלל.

מרן החתם סופר זצוק"ל מעיד כעין זה על עצמו בחידושו על מסכת שבת (דף קמ): וכך לשון קדשו: "שנולד לן זה מנהג לחדש חידושים יותר מדאי, וכל אחד בונה במה לעצמו, זה בכה זה בכה. אפשר לחפש לן זכות שגזרו כן גאונים קדמונינו ז"ל, שראו שכחה שגוברת בעונותינו הרבים בעולם ואי אפשר לאומקא גירסא. אכן על ידי החידושים בכל דף ועמוד, על ידי זה זוכר הכל, "ומילתא דתמימה מדיכר דכירא", "והנשיון מעיד לנו על זה ויודע אני בעצמי", ואם כן אף אם החידוש אינו נכון כל כך, מכל מקום מועיל לשכחה". עד כאן לשונו הקדוש.

מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצוק"ל בעל האגרות משה השיב פעם בהזדמנות, למי שהתפעל עד מאד מזכרונם הפנומנלי. אמר לו מרן, דע לך שאין בי כשרון מיוחד לזכרון, אלא מאי, משל למה הדבר דומה, לאדם שניצל בפתח בנין גבוה של 12 קומות, ולפתע הוא מבחין שציפור קטן מתקרבת לעבר הבנין, ובכנפיה החלשות היא מרימה את כל הבנין על כל יושביו. מחזה בלתי רגיל שכזה, בודאי לא יוכל הראיה לשכוח לעולמי עד, כי גדל ההתפעלות וההתרגשות מהמחזה הנדיר, קובעת וחוקקת את כל המחזה עמוק בנפש.

כיוצא בזה כשיהידי עוסק בתורה הקדושה, וכל תיבה של התורה חשובה בעיניו עד למאד, כל מילה שווה יהלום, אזי כל דבר שילמד יעשה עליו רושם בל ימחה, וממילא אין זה חידוש כשאדם כזה זוכר את כל מה שלמד, כי "כל מלתא דתמימה מדבר דכיני לה אינשי".

סגולה נפלאה שמקורה בגמרא בדף היומי שלנו

בספר חפץ חיים על התורה (פרשת שלח מעשי למלך אות ב) מובא סגולה נפלאה לזכרון הלימוד. על פי מעשה שהיה בזמן אחד, שלגדל תדהמת כלם עמד ותיאר בדקדוק רב, מחזה אדיר שכבר ראה בילדותו לפני שבעים שנה, ובכל זאת עוד זכר הכל, מבלי להחסיר אפילו פרט קטן אחד. וכך תיאר וסיפר אותו זמן:

"בילדותי עבר המלך של רוסיה דרך העיירה הקטנה שלנו. המרכבה ההדורה והמהריבה עין, הייתה רתומה לשני סוסים לבנים, הבעל עגלה שמשך את מרכבת המלך היה לבוש במדי צבא, כובע מרובע היה חבוש לראשו, לחייו של הנהג היו אדומות, הוא ישב במקומו הקבוע עם המושכות בידיו. וכך עמד ותיאר עוד ועוד, אותו מחזה שזכה לראות לפני שבעים שנה, וכל השומעים עמדו משתוממים ותמהים, איך הזקן הזה זוכר עדיין כל פרט קטן של אותו מחזה. מהו באמת הפשט בזה, איך נחרת ונחרט כל פרטי המחזה הזאת במוחו. כי בשעת מעשה בילדותו הוא הסתכל על המחזה דבר נדיר ומופלא עד מאד, כבר כמה חודשים לפני הגעת המלך לעיירה הקטנה שלהם, כבר עשו בעיר הרבה הכנות לקראת הביקור האדיר, וזה היה שיחת היום של כל אנשי העיר מנער ועד גדול, והילד הזה עמד וציפה והשתוקק שבועות וחודשים, מתי כבר יגיע היום הגדול שיזכה לראות פני המלך.

וממילא אין שום פלא מה שלא מש אותו מחזה נדיר מזכרוננו של אותו ילד עד זקנה ועד שיבה, כי כאשר הגיע סוף סוף הרגע המיוחל והמלך בכבודו ובעצמו הגיע לעיירה, הילד הסתכל על כל פרט ופרט בהשתוקקות גדולה, איך נראה המרכבה של המלך, איך נראה הבעל עגלה, ובמשך כל המסע לא הוריד עין מהמרכבה ההדורה של המלך. וכל זה גרם לו, שכל המחזה על כל פרטיו ופרטיו פרטיו יהיו נחקקים במוחו לעולמי עד.

דבר זה מלמדנו עצה וסגולה נפלאה איך לזכור את דברי התורה לנצח. על ידי שניגשים בהכנה דדבה ובהתרגשות מרובה ללימוד התורה. והדבר מובן מאליו שההתרגשות וההכנה ללימוד התורה, צריך להיות אלפי פעמים יותר מאותו ילד שהלך לראות רק מרכבתו של המלך העוברת בעירו, לעומת זה לימוד התורה הקדושה, מבואר בספר הקדוש תניא (ליקוטי אמרים פרקים ד-ה), שהעוסק בתורה הריהו "כמחבק את המלך" כביכול, וזוכה ליחוד נפלא עם המלך מלכי המלכים הקב"ה, שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל.

וכל שכן כשכבר זוכה בפועל ללמוד את התורה הקדושה, לא ילמוד באופן של 'מלומדה', עוד דף גמרא ועוד דף, עוד קושיא ועוד תירוץ. רק יפליא עד מאד כל קושיא וכל תירוץ בגמרא, כפלא גדול שאין כמותו, וכך יזכה שכל דברי התורה יהיו חקוקים ונחרטים במוחו לנצח, וגם כאשר יזקין לא ישכח שום פרט מדברי התורה.

עצה נפלאה זו מבואר בגמרא בדף היומי שלנו (חולין עה): "כל מלתא דתמימה מדבר דכיני לה אינשי" - כל דבר תמוה

התורה
חשובה
בעינינו

נועם שיח עם גאב"ד אנטווערפן מרן הגאון הגדול רבי אהרן שיק שליט"א במעון קדשו באנטווערפן

~ חלק ב' - המשך מגילון שי"ט ~

החתן אמר, שהוא רוצה לשוחח כמה דקות ביחידות עם הכלה. בתום שיחתם הקצרה יצאה הכלה בלב שמח, ואמרה שהיא מוכנה ורוצה להינשא לו בלב שלם. לאחר מכן סיפרה, שהחתן אמר לה להסתכל במראה, והיא נדהמה לראות שיש לה רגל צולעת. הסביר לה החתן הרבי הדברי חיים, שבאמת נגזר עליה בשמים להיוולד במום זה, אך היות ששמע בשמים שהיא תהיה הבן זוג שלו, ומבואר בגמרא (הוריות יג.) שאשה בושטה מרובה, לכן הוא נטל את המום שלה על עצמו. כמובן שהיא לא מחויבת להינשא אליו, אך אם אכן תבטל את השידוך, שוב לא יהיה מחויב לסבול את המום שלה, ומעתה תהיה היא הצולעת כמו שהיא רואה עתה את עצמה במראה.

כמובן שכאשר שמעה זאת הכלה, הסכימה מיד לשידוך, והבינה שאין שום חסרון בחתן מפני מומו, אדרבה ואדרבה, זה המום שלה, והוא ברוב צדקותו לקח את זה על עצמו.

ורואים מזה דבר נפלא, בבחינת 'עליונים למטה ותחתונים למעלה'. הכלה שהייתה נראית ככלילת המעלות בבריאות השלימות, דייקא היא הבעלת מום אליבא דאמת. לעומת זה מרן הרבי הדברי חיים שהיה נראה כלפי חוץ כבעל מום, נכה וצולע, דייקא הוא כליל המעלות, בריא ושלם בכל רמ"ח אבריו, רק שברוב טובו וצדקותו לקח את עצמו את המום של זוגתו.

והוא מוסר השכל עצום להרבה עניינים, ובפרט לגבי בעלי כשרונות חזקים, ובעלי כשרונות חלשים. כשרואים אחד שיש לו כשרונות גדולים, מלמד את השני שיש לו כשרונות חלשים, זה נראה בהשקפה ראשונה, שמי שיש לו כשרונות טובים הוא המוצלח הגדול שזכה לקבל מתנה גדולה מן השמים, והשני הוא מסכן שלא זכה לקבל כשרונות מן השמים, והוא נזקק שירחמו עליו וילמדו אותו.

אך יתכן שהוא באמת להיפך ממש, זה שיש לו כשרונות גדולים, לא היה ראוי כלל למתנה זו, רק ידעו בשמים ממעל שיש לו נפש חלש, ואם בנוסף עוד גם יהיה לו כשרונות חלשים, יהיה שבור לגמרי וייתייאש לגמרי חלילה. ולכן נתנו לו את הכשרונות החזקים שחבירו היה צריך לזכות בהם, ועשו עמו תנאי, שהוא ישתמש עם כשרונותיו החזקים ללמד בהם את חבירו שבאמת שייך אליו הכשרונות החזקים האלו.

והנה אם הוא אכן מקיים את התנאי, ומלמד את חבירו שנולד בגללו בכשרונות חלשים, הרי טוב. אך אם אינו מקיים את התנאי, והוא עוד מתגאה בכשרונותיו החזקים, ו'לא מתאמץ' לו ללמוד עם בחור חלש. אזי מתבטלת העיסקה, והכשרונות החזקים חוזרים מאליו לבעליהם האמיתיים - חבירו, והוא עצמו נשאר בכשרונות חלשים כפי שנגזר עליו בראשונה. והוא ממש על דרך סיפור השידוך של הרבי הקדוש מרן הדברי חיים מצאנז צוק"ל.

בתחילת בואי לאנטווערפן הייתי רב בבית המדרש אלכסנדר, ואמרתי שם שיעורים בפרקי אבות, פנינים יקרים מלוקטים מספרי חסידות. והבחנתי אז, שעל כל ענין המוזכר בספרי חסידות, אפשר למצוא על זה מקור בדברי חז"ל. וכמו שידוע שדרך החסידות לא הגיעה לחדש דברים, רק לרענן ולגלות מה שכבר מרומז בדברי חז"ל והקדמונים. ואז אכן התרגלתי, שאחרי כל ווארט וסיפור חסידי שאני משמיע ברבים, אני גם אומר לשומעים היכן כבר מרומז ענין זה בדברי חז"ל, וכך מתקבל הענין ביותר על השומעים.

גם על ענין הכשרונות שנתבאר בארוכה, מצאתי לזה בעז"ה מקור מפורש בגמרא במסכת תמורה (טז.), וכך לשון הגמרא: 'קָשׁ וְאִישׁ תִּקְכֶּם נִפְגְּשׁוּ מֵאִיר עֵינֵי שְׁנֵיהֶם ה' (משלי כט, ג.). בשעה שהתלמיד הולך אצל רבו ואומר לו, למדני תורה. אם מלמדו, מאיר עיני שניהם ה'. ואם לאו, עשיר ורש נפגשו, עושה כולם ה', מי שעשאו חכם לזה עושה אותו טיפש, מי שיש לו עושה אותו חכם'. ופירש"י, 'עושה שניהם' - עשיו הוא מתחיל לעשותם חדשים, לזה חכם ולזה טיפש.

ומבואר בזה להדיא, שאף מי שנולד עם כשרונות חזקים עד שהוא כבר מתמנה להיות 'רבי', יש לו לזכור שאין לו כלל ביטוח על זה, הוא עדיין יכול להתהפך ל'טיפש' גמור חס ושלום. ורק אם ישתמש עם כשרונותיו לטובת אחרים, ללמד לאחרים תורה, אזי יזכה שיישארו לו הכשרונות כל ימיו.

~ המשך יבא בס"ד ~

~ טוב עין הוא יבורך ישר כוח למשמח אלוקים ואנשים הרב הערשל גרוס שליט"א על הסיוע הרב בנפש חפצה ~

הגאב"ד הגר"א שיק: ראיתי פעם סיפור נפלא בענין זה, איך שלפעמים לאמיתו של דבר, הענין הפוך לגמרי מהמבט של האנשים בהשקפה ראשונה על ענין זה. ויש בסיפור זה גם לימוד מוסר השכל גדול להרבה עניינים.

הרבי הקדוש מרן הדברי חיים מצאנז צוק"ל כבר נהיה חתן בהיותו ילד בן שמונה, אצל חמיו הרבי הקדוש הברוך טעם צוק"ל. החתונה התקיימה רק אחרי כמה שנים, אך עוד לפני הבר מצוה. כשהרבי הדברי חיים הגיע לעול תורה ומצוות, הוא הלבשי לראשונה את הטלית והתפילין ביחד... סיפור נפלא היה בענין השידוך, ומעשה שהיה כך היה:

הרבי הדברי חיים היה בנו של הגאון רבי אריה לייבוש הלברשטאם צ"ל שהיה גר בעיר 'טרניגרד'. כבר בהיות הרבי הדברי חיים ילד קטן, יצא עליו שם שהוא עילוי גדול, והיו קוראים אותו "העילוי מטרניגרד", הוא היה יושב לילות כימים בבית המדרש שבטרניגרד, והוגה בתורה בעיון רב ובשקידה עצומה.

רבים היו שחשקו להכניס לביתם את העילוי הגאון כחתן לבתם, למרות גילו הצעיר. באחד הימים שהה בטרניגרד, הגאון רבי יהושע העשיל פרנקל תאומים צ"ל בנו בכורו של הרבי הקדוש ה"ברוך טעם צוק"ל. כשנכנס לבית המדרש שבעיר, מצא שם בחור אחד שהעמיק וחקר באחת הסוגיות החמורות. הוא החל לגלגל עמו שיחה במשא ומתן של הלכה, כשמרגע לרגע הלכה וגברה התפעלותו מאוצר הבלום יקר הערך הזה, שהדהים אותו בעוצם חריפותו. בהמשך הדברים שאל את הנער על משפחתו ומקור מחצבתו, ומיד נצנץ הרעיון במוחו, שעילוי גאון זה ראוי והגון כחתן עבור אחותו.

כשחזר לאכסנייתו הריץ מכתב אל אביו הברוך טעם, וכתב שמצא בטרניגרד עילוי יחסן מופלג בתורה ובריאה, אשר לו יד ושם בים התלמוד כאחד הגדולים, ומן הראוי לזכות בו לפני שיקדמונו אחר. הוא לא הזכיר כלל כי מדובר בחתן הצולע על ירכו, כי היה בטוח שאף אחד לא יתייחס לפרט קטן כזה, כשמדובר בחתן יקר המציאות כזה.

באותו זמן שהה הגאון רבי אריה ליבוש אביו של הדברי חיים, בלייפניק. ועלה לביתו של הרב דמתא בעל הברוך טעם, ושוחח עמו בדברי תורה. בהשגחה פרטית ממש באותם רגעים שהיה שם, הגיע המכתב שנשא את חותמת הדואר של "טרניגרד". הופתע רבי אריה ליבוש, שהיה הוא גר בטרניגרד. הרב פתח את המכתב וקרא בו פעמיים ושלוש, כשעל פניו ניכרים סימני הפתעה גמורה.

בני כותב לי מטרניגרד - אמר הרב לאורחו, שיש לכם בן עילוי גדול, והוא מצינו כחתן לבתי. נו, מה דעתכם על השידוך. רבי אריה ליבוש השיב מיד, "לכבוד גדול יהיה לי להשתדך עם רבה של לייפניק, ואני נותן את הסכמתי בלב ונפש חפצה". וכך נגמר השידוך ביניהם תיכף ומיד, מבלי לראות את החתן כלל.

שני תלמידי הברוך טעם הביעו את רצונם לנסוע לטרניגרד כדי לתהות על קנקנו של החתן המיועד לרבה, והברוך טעם הסכים להם. כאשר שני התלמידים נפגשו עם החתן, השתוממו על עוצם חריפותו וגאונותו, אך היו נבוכים אם לצער את רבם ולספר על עולו רגלו הצולעת של החתן, והחליטו להשאיר את הענין בינתיים כסוד.

אולם כשחזרו ללייפניק וגילו את ה"סוד" לכמה אנשים, הדבר נתפרסם מיד בכל העיר, והיא היתה כמרקחה, היתכן כי בתו המהוללה של הרב תינשא לחתן חיגר ובעל מום. השמועה הגיעה גם לאזני הרב עצמו, והכלה התחילה למרר בבכי גדול על מר גורלה, ואמרה לאביה, שבשום אופן איננה מסכימה להינשא לחתן בעל מום, למרות כל מעלותיו וגאונותו הנדירה.

אביה ניסה להרגיע אותה, "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו", מדובר בחתן מיוחד ונדיר שאסור לוותר עליו. אך היא המשיכה לבכות בכיות עצומות, שהיא לא מסוגלת להינשא עם מי שיש לו מום קבוע כזה. נו, אין האשה מתקדשת אלא מדעתה, בליט ברירה אמר לה אביה, שהיא לא מחויבת להינשא עם חתן שאינה חפצה בו, ואם גם אחרי שתראה את החתן ואת מומו, תמאן להינשא לו, לא יהיה ברירה אחרת רק לבטל את השידוך. והוחלט להזמין את החתן לבוא ללייפניק.

הכנות גדולות נעשו בעיר לייפניק לקראת בואו של החתן, ה"עילוי מטרניגרד", וכל בני העיר חיכו בקוצר רוח לראות איך יפול דבר בסוף בענין השידוך. כשהחתן מרן הרבי הדברי חיים הגיע לעיר, היריבה הרבי הברוך טעם לפלפל עמו בדברי תורה, ונוכח לדעת כי אכן עומד לפניו גאון צעיר כליל המעלות במלוא מובן המלה. ואמר בדרך צחות, "אמנם יש לו רגל עקומה, אבל מוח ישר". ואז גילה את אוזן החתן, שבתו מסרבת להינשא לו מפני צליעתו, וכל דבר השידוך מוטל בספק.

